ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

«Απέναντι στον καπιταλιστικό ολοκληρωτισμό του "Δεν υπάρχει εναλλακτική", που ναρκώνει τη σκέψη και αποπροσανατολίζει την πράξη, προκύπτει καθημερινά και συχνά με δραματικό τρόπο, η ανάγκη ενεργοποίησης του όπλου της κριτικής, η ανάγκη διαμόρφωσης μιας σύγχρονης μαρξιστικής προοπτικής», τονίζει στο Πριν ο Αλέξανδρος Χρύσης, καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού Τετράδια Μαρξισμού για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση.

Συνέντευξη στο **ΠΡΙΝ** και στο **Γιάννη Ελαφρό**

Κυκλοφορεί το 4ο τεύχος του θεωρητικού περιοδικού Τετράδια Μαρξισμού για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση. Τι σας ώθησε να εκδώσετε ένα μαρξιστικό περιοδικό στη δύσκολη για τις επαναστατικές ιδέες εποχή μας;

Δεν είμαστε ανυποψίαστοι. Γνωρίζουμε ότι ζούμε σε μια εποχή βαριάς ήττας του κομμουνιστικού κινήματος και σε διεθνές και σε εγχώριο επίπεδο. Είναι ακριβώς η συνειδητοποίηση αυτής της ήττας, που μας ώθησε στην πρωτοβουλία έκδοσης των Τετραδίων Μαρξισμού, καθώς απέναντι στον καπιταλιστικό ολοκληρωτισμό του «There Is No Alternative» («Δεν υπάρχει εναλλακτική»), που ναρκώνει τη σκέψη και αποπροσανατολίζει την πράξη, προκύπτει καθημερινά, και συχνά με δραματικό τρόπο, η ανάγκη ενεργοποίησης του όπλου της κριτικής, η ανάγκη διαμόρφωσης μιας σύγχρονης μαρξιστικής προοπτικής.

Ποια είναι η υποδοχή που βρήκαν τα Τετράδια και τι να περιμένουμε για το μέλλον;

Αν κρίνουμε από τους δείκτες κυκλοφορίας, αλλά και τα μηνύματα που φθάνουν σε μας από όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα, η ανταπόκριση που βρίσκει το εγχείρημά μας υπερβαίνει κατά πολύ τις αρχικές προσδοκίες και εκτιμήσεις μας. Το γεγονός αυτό μας ωθεί να αναβαθμίσουμε την παρουσία του περιοδικού όχι μόνον στην έντυπη και ψηφιακή μορφή του, αλλά και με την αξιοποίησή του ως αφετηρίας πολιτιστικών, με τη βαθύτερη έννοια του όρου, δράσεων. Σταθερή μας επιδίωξη είναι επίσης να προσδώσουμε και μια διεθνή διάσταση στο χαρακτήρα των Τετραδίων Μαρξισμού, επιδίωξη που έχει αρχίσει ήδη να υλοποιείται με

τη διαμόρφωση ενός πρώτου διεθνούς δικτύου συνεργατών και τη συνεχή ροή αντίστοιχων συμβολών στο περιεχόμενο των τευχών του περιοδικού.

Στο 3ο και 4ο τεύχος υπάρχει εκτεταμένο αφιέρωμα για την Οκτωβριανή Επανάσταση. Τι σας ώθησε; Νοσταλγία, φυγή στο παρελθόν ή σε ένα απροσδιόριστο μέλλον ή κάτι άλλο;

Για μας, και σε αντίθεση με αλήστου μνήμης θεωρητικούς και πολιτικούς εκπροσώπους του ευρωκομμουνισμού, η Οκτωβριανή Επανάσταση όχι μόνο δεν έχει χάσει την προωθητική εμβέλειά της, αλλά αποτελεί σταθερό σημείο έμπνευσης όχι όμως για την αναπαλαίωση, αλλά για τη διαμόρφωση ενός διεθνούς και εγχώριου κομμουνιστικού κινήματος της δικής μας εποχής. Στοχεύουμε να αξιοποιήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο τον πλούτο του κλασικού μαρξισμού. Αισθανόμαστε, όμως, και την ανάγκη ανοίγματος της έρευνάς μας σε νέους ορίζοντες και επιδιώκουμε τη διασταύρωσή μας με σύγχρονα επιστημονικά και πολιτιστικά ρεύματα, προκειμένου να συμβάλουμε στην τεκμηρίωση μιας κομμουνιστικής εναλλακτικής απέναντι στην καπιταλιστική τάξη πραγμάτων.

Η Συντακτική Επιτροπή των Τετραδίων έθεσε το στόχο συμβολής σε ένα σύγχρονο πρόγραμμα και κόμμα της κομμουνιστικής απελευθέρωσης. Πώς το εννοείς αυτό;

Με άλλη αφορμή, τόνισα ότι τα Τετράδια Μαρξισμού δεν αποτελούν όργανο ενός πολιτικού φορέα της κομμουνιστικής ή της ευρύτερης αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Υποστήριξα επίσης ότι αντίκειται στο χαρακτήρα του συγκεκριμένου περιοδικού η λειτουργία του ως μέσου εκλαΐκευσης ενός προ-αποφασισμένου προγράμματος κομμουνιστικής απελευθέρωσης. Εκμεταλλεύομαι την ευκαιρία να υπογραμμίσω ότι η συμβολή των Τετραδίων Μαρξισμού στην κρίσιμη υπόθεση δημιουργίας ενός σύγχρονου προγράμματος και κόμματος κομμουνιστικής απελευθέρωσης απαιτεί και προϋποθέτει τον απόλυτο σεβασμό στην αυτονομία της έρευνας. Χαίρομαι όταν διαπιστώνω ότι αυτές οι αρχές γίνονται σεβαστές, προσφέροντας έτσι τις κατάλληλες συνθήκες θεωρητικής αναζήτησης, χωρίς τις οποίες η υπόθεση του κομμουνισμού καταλήγει σύνθημα κενό περιεχομένου.

Σήμερα στην κυβέρνηση είναι ένα κόμμα που αναφέρεται στην Αριστερά (και μάλιστα τη ριζοσπαστική) και εφαρμόζει μνημονιακή πολιτική. Μπορεί να ανθίσει μια νέα κομμουνιστική προσπάθεια σε αυτές τις συνθήκες;

Το ερώτημα αυτό δεν προέκυψε σήμερα. Η ίδια η πραγματικότητα υποδείκνυε το ζητούμενο μιας αντικαπιταλιστικής εναλλακτικής πολύ πριν συγκροτηθεί η πρώτη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-

ΑΝΕΛ, και τουλάχιστον από το 2012, όταν άρχισε η επέλαση ΣΥΡΙΖΑ προς την «κατάληψη» του Μεγάρου Μαξίμου. Δυστυχώς, ακόμη και από δυνάμεις της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς, αυτή η επέλαση, όπως και οι μετέπειτα κυβερνητικοί ελιγμοί, πριμοδοτήθηκαν. Ακούσια ή εκούσια, συνήθως εμμέσως, πλην όμως σαφώς, δεν ήσαν λίγοι εκείνοι στην αντικαπιταλιστική Αριστερά που λειτούργησαν ως «κριτικοί» υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ. Από την άλλη πλευρά, ο σεκταρισμός, που, με διαφορετικούς όρους και σε διαφορετική κλίμακα, χαρακτήρισε και χαρακτηρίζει τόσο την πολιτική του ΚΚΕ, όσο και άλλων δυνάμεων της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς, κατέστησε και εξακολουθεί να καθιστά σήμερα εξαιρετικά δυσχερή, αν και αναγκαία, ακόμη και την ανάληψη, πόσο μάλλον την άνθιση μιας νέας κομμουνιστικής προσπάθειας.

Στην Ελλάδα με τον ΣΥΡΙΖΑ και τον Τσίπρα, μέχρι το 2015 βεβαίως, αλλά και σε μια σειρά άλλες χώρες με τους Μελανσόν, Κόρμπιν, Σάντερς στις διάφορες παραλλαγές τους, η επιστροφή της Αριστεράς συνδυάζεται με την επανεμφάνιση νεο-κεϊνσιανών αντιλήψεων. Υπάρχει άλλος δρόμος;

Ο άλλος δρόμος που υπαινίσσεστε είναι προφανώς αυτός μιας αντικαπιταλιστικής εναλλακτικής με κομμουνιστικό στρατηγικό ορίζοντα. Ωστόσο, η χάραξή του απαιτεί επιστημονικά θεμελιωμένο πρόγραμμα, όχι κατάλογο συνθημάτων. Απαιτεί, επίσης, δημιουργική καινοτομία ιδιαίτερα στις μορφές προσέγγισης των πληττόμενων τάξεων και στρωμάτων. Από την άλλη πλευρά, και εφόσον δεν διαμορφώνεται μια κοινωνικά πειστική αντικαπιταλιστική/κομμουνιστική πρόταση, και μάλιστα σε διεθνές επίπεδο, ο εφιάλτης του εκφασισμού των αστικών κοινωνιών δυναμώνει. Ας το σταθμίσουν αυτό, και όσοι εξακολουθούν να προσβλέπουν στο «ρεαλισμό» μιας συστημικής «Αριστεράς», εκχωρώντας ελεύθερο το πεδίο στους ακροδεξιούς εκφραστές της πιο αντιδραστικής και επίπλαστης «αντισυστημικότητας».

> **Οδυνηρές οι συνέπειες απουσίας σύγχρονου κομμουνιστικού κόμματος**
> **Επιμένω στη διάκριση δημοκρατικού και γραφειοκρατικού συγκεντρωτισμού**

Η έννοια του κομμουνιστικού κόμματος αντιμετωπίζεται συχνά ως απότοκο μιας άλλης ηρωικής εποχής του εργατικού κινήματος. Είναι κατάλληλη και για τις σημερινές συνθήκες;

Προφανώς, ο εννοιολογικός προσδιορισμός, αλλά και η πραγματική υπόσταση ενός κομμουνιστικού κόμματος της εποχής μας δεν είναι δυνατόν να ταυτίζονται με εκείνους των αρχών του 20ου αιώνα ή του μεσοπολέμου. Το ζήτημα του κομμουνιστικού κόμματος πρέπει να τίθεται με σύγχρονους όρους. Με τις δέουσες, λοιπόν, αναπροσαρμογές, στη βάση της συγκεκριμένης ανάλυσης του καπιταλιστικού συστήματος και των κοινωνικών κινημάτων διεθνώς και στη χώρα μας, το κομμουνιστικό κόμμα ως συλλογικός διανοούμενος και οργανωτής μιας αντικαπιταλιστικής κίνησης μαζών είναι αναγκαίο. Οι οδυνηρές συνέπειες της απουσίας ενός σύγχρονου κομμουνιστικού κόμματος γίνονται συχνά εμφανείς στις μέρες μας με το άδοξο τέλος ουκ ολίγων κινημάτων στην Ευρώπη, στις αραβικές χώρες, ακόμη και στις ΗΠΑ. Σε μια εποχή κατακερματισμού και πολυστρωματικής διεύρυνσης της εργατικής τάξης, σε μια εποχή πολυμορφίας των εργασιακών σχέσεων και ρευστοποίησης των ορίων εργάσιμου και ελεύθερου χρόνου, σε καιρούς «ελεύθερης» ή/και νομαδικής μετατόπισης πληθυσμών, η αναγκαιότητα ενός σύγχρονου συλλογικού πολιτικού ηγεμόνα είναι απαράβατος όρος για την αποτελεσματική δράση ενός επαναστατικού κινήματος. Ασφαλώς, ένα σύγχρονο κομμουνιστικό κόμμα δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι ανάτυπο των παλαιοσταλινικών και νεοσταλινικών κομμάτων, ούτε όμως και «κέντρο διερχομένων» ή λέσχη συζητήσεων.

Με ποια «υλικά» χτίζεται ένα σύγχρονο κομμουνιστικό κόμμα;

Συνταγές δεν υπάρχουν. Βεβαίως, κοινωνικός μετασχηματισμός χωρίς συνειδητή και οργανωμένη πολιτική πρωτοπορία δεν μπορεί να προκύψει. Θεωρώ, ταυτόχρονα, ότι ένα κομμουνιστικό κόμμα της νέας εποχής δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι μετεξέλιξη οποιουδήποτε από τους υπάρχοντες πολιτικούς φορείς της κομμουνιστικής Αριστεράς. Πρέπει να είναι ένας ριζικά νέος κομματικός σχηματισμός, που συνδέεται οργανικά με το εργατικό κίνημα και συγκροτείται θεωρητικά με κέντρο αναφοράς ένα μαρξισμό, που αναπτύσσεται σε ριζική αντίστιξη προς μετα-μοντέρνες και μετα-μαρξιστικές αφηγήσεις και πρακτικές. Ομολογώ, πάντως, ότι στην παρούσα φάση δε φοβούμαι τόσο την επανάληψη ιστορικά ξεπερασμένων μορφών κομματικής οργάνωσης και ιδεολογίας, που έχουν πλέον βαθύτατα απαξιωθεί στην κοινή συνείδηση, όσο την υιοθέτηση επίπλαστων οργανωτικών και ιδεολογικών καινοτομιών στο όνομα δήθεν του σεβασμού της ατομικότητας και της ελευθερίας. Δεν είναι, δυστυχώς, λίγοι οι «άνθρωποι του κινήματος» που, αφού πρόλαβαν ακόμη και να καθοδηγήσουν αυταρχικούς κομματικούς μηχανισμούς, έρχονται τώρα να χαϊδέψουν αυτιά, ιδίως νέων και μαχητικών ακτιβιστών, καταγγέλλοντας αφηρημένα το κόμμα σαν μορφή εξόντωσης της προσωπικότητας και μηχανισμό ισοπέδωσης της διαφορετικότητας.

Πώς θα συνδυαστεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα με την εσωκομματική δημοκρατία στους κόλπους ενός σύγχρονου κομμουνιστικού κόμματος;

Προσωπικά, και ως κανονιστική οργανωτική αρχή, υιοθετώ αυτή του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη και τις κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές των καιρών. Επιμένω στη διάκριση δημοκρατικού και γραφειοκρατικού συγκεντρωτισμού. Βιαστήκαμε ίσως να ενταφιάσουμε το δημοκρατικό συγκεντρωτισμό, πριν τον εφαρμόσουμε. Όπως υποστήριξε ο μαρξιστής επαναστάτης Αντόνιο Γκράμσι, η πειθαρχία δεν εξαλείφει, σε κάθε περίπτωση, την προσωπικότητα και την ελευθερία. Το κρίσιμο στοιχείο είναι η πηγή της πειθαρχίας. Αν αυτή η πηγή είναι δημοκρατική, αν ο νομοθέτης είναι πράγματι το συλλογικό υποκείμενο, η πειθαρχία αποτελεί ένα αναγκαίο στοιχείο ελευθερίας, καθώς προσεγγίζει οριακά την αναβάθμισή της σε αυτοπειθαρχία.